

VESTITORUL

ORGAN AL EPARHIEI ROMÂNE UNITE DE ORADEA ȘI REVISTĂ DE CULTURĂ RELIGIOASĂ

Redacția și Administrația :
Parcul Ștefan cel Mare No. 8.

Apare
la 1 și la 15 a fiecărei luni

ABONAMENT :
Parohiile : . . . . . 200 Lei
Particularii : . . . . . 160 Lei
Membrii Agrului : . . . . . 100 Lei

PARTEA OFICIALĂ

No. 3325/1939.

Concurs la parohia Sanislău II.

La parohia *Sanislău II*, care, în urma transferării M. On-lui Aurel Pășcuțiu la alt beneficiu, devine vacantă, se publică concurs pe termenul de 20 Octomvrie crt.

Oradea, 4 Octomvrie 1939.

No. 3266/1939.

Zina misionară.

Ca în anii trecuți, așa și în acesta, în Duminică penultimă a lunii Octomvrie, deci în 22 Octomvrie crt., întreaga Biserică catolică va serba Duminică Misionară. Toții fii Bisericii sunt stăruitor rugați, ca în aceasta zi fiecare să contribuie la munca apostolică a încreștinării atâtor suflete încă streine de Cristos. Tuturor ni-se cere să ajutorăm opera misionară : prin rugăciunile noastre și prin obolul nostru, cu care vom contribui la colecta ce se va face în toate bisericile.

Apelul Consiliului Superior al Operei Pontificale pentru propagarea Credinței se publică în acest număr al Vestitorului, iară îndrumările Consiliului Național român al acelei Opere sunt publicate în numărul din urmă a organului »Misionarul«. Frații Preoți le vor studia și vor începe de pe acuma pregătirea zilei misionare, ca acea să aducă în fiecare parohie cele mai strălucite rezultate atât spirituale cât și materiale.

Sumele încurse din colectă, până cel mult în 15 Noemvrie crt., se vor trimite Casieriei diecezane cu indicațiunea : »pentru misiuni«.

Parohiile, cari nici până azi nu au înaintat colecta pentru AGRU și Presa bună, din Duminică III a Paresimilor, vor trimite deodată și această colectă, indicând însă că din suma trimisă cât este pentru misiuni și cât pentru AGRU și Presa bună.

Reamintim Ven. Cler și tuturor credincioșilor, că în ziua misionară se împărtășesc de indulgențe plene toți aceia, cari mărturisindu-se în acea zi se cuminecă, se roagă pentru întoarcerea necredincioșilor și contribuiesc la colecta pentru misiuni.

Oradea, 3 Octomvrie 1939.

No. 3222/1939.

Chirii pentru edificiile școlare bisericești

Spre orientare Ven. Cler publicăm mai jos ordinul circular No. 14725/1939 al Ținutului Someș referitor la chiriile pentru edificiile școlare ale bisericilor. Conducătorii oficiilor protopopești vor controla, ca fiecare parohie să aibă contract de chirie în toată regula pentru edificiul său școlar, dacă acela e folosit de școala de stat.

»Ținutul Someș. Serviciul economic. No. 14725/1939. Ordin circular No. 14725/1939.

Domnule Prefect,

»Bisericile române ortodoxe și unite, la înstaurarea regimului românesc, au pus la dispoziția școlilor primare de Stat mai multe localuri ale fostelor școli confesionale proprietatea lor, urmând ca primăriile comunale respective să încheie contracte de închiriere plătind chirie corespunzătoare bisericilor proprietare și să facă reparațiile necesare acestor localuri.

Având în vedere că timp de 20 de ani multe comune n'au îndeplinit nici una din aceste obligațiuni, lăsând aceste localuri să-se ruineze, cu onoare Vă rugăm să binevoiți a pune în vedere primăriilor comunale din județul Dvs., unde este cazul, să încheie contracte de închiriere cu bisericile, fixând și plătind o chirie corespunzătoare situației locale.

În același timp acolo unde va fi cazul, să facă toate reparațiile necesare acestor localuri, pentru a evita ruina lor.

S ă n ă t a t e !

p. Rezident Regal
(ss) Hodor

Șeful Serviciului
(ss) Coconeț

PARTEA NEOFICIALĂ

Apelul Excelenței Sale Mgr.-ului C. Constantini pentru Ziua Misionară

Ziua iubirei și a credinței. Marea ziua misionară se apropie, ziua iubirei și a credinței: a iubirei, pentru că credincioșii își oferă dragostea creștinească a rugăciunilor și a milosteniilor lor; a credinței pentru că această dragoste creștinească tinde să facă să strălucească lumina răscumpărării în ochii fraților, cari stau încă în umbra morții.

În 25 Iunie trecut asistam în Basilica Sf. Petru la beatificarea lui Iustin de Iacobis. Acesta a plecat din Roma chiar acum un secol, pentru a se duce în Etiopia. Ca toți misionarii, el se aseamănă cu grăuntele de grâu, de care vorbește Evanghelia și care trebuie să moară în pământ pentru a rodi un spic frumos.

Când în timpul splendidei ceremonii, perdeaua căzu pentru a lăsa să apară în glorie figura noului fericit, un sgomot formidabil și irezistibil se ridică din marea de oameni care umplea basilica Sf. Petru. Un fior de emoție trecu peste imensa mulțime.

Și eu mă gândeam la viața grea a acestui misionar, la consacrarea sa, pe care a primit-o în ascuns în noaptea de 8 Ianuarie 1849, din mâinile Mgr.-ului Massaia, într-o cameră sărăcăcioasă pe malul mării Massaua.

Bărcile așteptau pe mal, pentru ca Mgr.-ul Massaia să poată fugi imediat după consacrare. Creștini și soldați turci stăteau de pază, ca ceremonia să poată continua fără incidente. Un frate ținea într-o mână Ritualul și în alta un pistol pentru cazul unui atac, ce putea să vină. Lăzi goale, unele peste altele, serveau drept altar.

Și gândul meu sbura la toți ceilalți misionari, cari în secolele trecute au udat cu sudoarea și uneori chiar cu sângele lor pământul însetat al Etiopiei. Mă gândeam la cei doi franciscani, cari fură condamnați la spânzurătoare în 1638; călăul nu avea sfoară și mărturisitorii lui Cristos își luară cordonul Sfântului Francisc și i-l întinseră ca să facă lațul...

În felul acesta, în glorificarea lui Iustin de Iacobis, vedeam glorificându-se toți pionerii evangheliei în Etiopia și pe toți misionarii din lume, pentru că cu toții sunt trimiși de către aceeași Mamă, Sfânta Biserică, și pentru că ei cu toții odihnesc în slava aceluiași Dumnezeu. Sfântul Pavel preamărește propagarea Bisericii misionare, grație căreia Cristos ajunge la ne-

credincioși și se găsește preamărit de sfinții săi: „când va veni să se preamărească în sfinții săi și să se facă minunat în toți cari au crezut“ (II. Thes. I. 10).

Armata misionarilor n'a fost niciodată așa de numeroasă ca astăzi, și tot așa, niciodată n'a fost așa de mare numărul conversiunilor ca astăzi. Însă misionarii noștri ne cer ajutoare: ajutoare în rugăciuni, în vocațiuni misionare, în bani.

Din partea lor, catolicii înțeleg astăzi mai bine ca oricând, datoria cooperării misionare într'un spirit mai deschis și mai conștient decât odinioară.

În numele tuturor misionarilor eu vă mulțumesc, scumpi frați, pentru marea voastră generozitate. În același timp eu fac apel din nou către inima voastră bună. „Nu vă leneviți a face bine“ vă voi zice cu Sfântul Pavel (II. Thes. II 13). Nu încetați a face bine.

Trebuințele misiunilor sunt imense. Vreau să fac cunoscute două extrase din nenumăratele scrisori cari sosesc în fiecare zi la Propagandă din toate părțile lumii.

„Operele de asistență socială, scrie un episcop din China, atât de numeroase și de variate ale misiunii noastre, au uimit și dezarmat pe aceia, cari ar fi voit să ne facă rău. Singura noastră politică este caritatea lui Cristos. Noi facem atâta și atâta bine, încât nu-l putem spune în câteva rânduri. Misionarii sunt neobosiți, însă ne trebuie mijloace, ajutoare, pentru a face față nevoilor imense“.

„Trebuie să facem uz de prudență și de tact, scrie un episcop din India, trebuie să ne folosim de o caritate fără margini, pentru ca să poată continua vasta mișcare a conversiunilor. Conversiunea sârmanilor parias este de acum înainte o chestiune socială. Făcându-se creștini, aceștia dobândesc o stare civilă. Însă cum putem noi deschide școli, infirmerii, cum putem trimite cateheți etc... dacă mijloacele noastre de ajutor sunt micșorate la jumătate, când creștinii și prin urmare și trebuințele s'au înmulțit. Noi ne întoarcem spre marea *Operă a Propagării Credinței*, vrem să credem, că strigătul nostru de îngrijorare va fi auzit“.

În aceste zile din urmă un moșneag de 91 de ani a trimis Propagandei o sumă de bani pentru misiuni, care sumă a fost rodul multor

economii și sacrificii: donatorul voi să-și păstreze anonimatul, însă scrie următoarele cuvinte: „Am învățat să iubesc pe Papa din copilărie, atunci când el a fost insultat de cei nemernici. Vreau să-mi sfârșesc viața printr'un act de iubire față de misiuni și pentru Papa“.

În timpul din urmă persoane necunoscute au remis Propagandei un cutareș ce conținea diverse obiecte de argint cari au aparținut unor persoane ce nu mai sunt în viață. O hârtie în cutareș purta următoarele cuvinte: „Pentru misiuni“. Obiectele de argint erau din vremuri de demult: pe o parfumeră, sub inițialele celor doi tineri căsătoriți era această inscripțiune: „Acum și totdeauna“.

Acești tineri căsătoriți sunt deja de mult morți, însă promisiunea lor de iubire și de fi-

delitate se găsește astfel, prin caritate, reînviată înaintea lui Dumnezeu și îmbracă un caracter de imortalitate: *Acum și totdeauna...*

Milostenia, pe care o faceți față de misiuni, este un act meritoriu pentru viață, însă care durează după moarte. Sfântul Pavel zice, că credința și speranța vor înceta odată cu moartea, însă dragostea, adică iubirea lui Dumnezeu, nu va înceta în veci.

Pentru iubirea lui Dumnezeu ajutați deci scumpele noastre misiuni!

Sanctitatea Sa Piu al XII-lea, care strânge la un loc în inima Sa amărăciunile Bisericii ce ia ființă în țările păgâne, se face cerșetor pentru Cristos și mâna Sa augustă se ridică pentru a binecuvânta pe toți aceia, cari participă prin obolul lor la apostolatul misionar.

† ARMAND CĂLINESCU

Cu prilejul serviciului divin oficiat Duminică la Catedrala română unită, părintele I. M. Gârleanu a rostit următoarea cuvântare:

Sufletul românesc pașnic, blând și omenos de prețutindeni încearcă azi o zguduire care îl uluește, îl zăpăcește deadreptul. Iubirea sacră de țară, de neam și de Rege s'a îmbrăcat în doliu. Țara în tot ce are mai nobil, sângerează din greu, sub lovitura barbară primită tocmai dela acei cari aveau sfânta datorie de români de a se pune în slujba ei în aceste timpuri de turburare apocaliptică, în care la hotarele noastre se prăbușesc țări, se înlănțue în robie prepotentă neamuri, se pornesc în convoiu de pribegie stăpâniri abătute. Astfel programul în întregime de lumină și de viață națională românească: *credință și muncă pentru țară și Rege, pentru neam și dinastie*, care ține oștirea aprigă la exerciții încordate de antrenament pe hotarele noastre etnice, plugărima harnică la câmpul încărcat de roadă sănătoasă și toată suflarea românească în ritmul accelerat de înaintare, de întărire în atmosfera calmă de neutralitate, s'a turburat sub sacrilega profanare a unei incalificabile mârșăvii pe care o veștejește cu vorbe de foc legea dumnezească și omenească ce obligă pe fiu să-și iubească părintele, pe supus să-și respecte superiorii și să-și servească țara. Istoria neamului nostru n'a cunoscut încă o pagină atât de infamă.

Am biruit mereu în ceasuri de cumpănă prin chemarea sângelui: *Eu și-s frate, tu-mi ești frate, în noi doi un suflet bate*. Da, frate, frate creștin, frate român. Da, suflet român, suflet credincios legilor lui Dumnezeu și țării. Această chemare de sânge a format

forțele neînvinse ale națiunii noastre și am străbătut astfel veacurile aducând jertfe de sânge, cu care ne-am stropit moșia și hotarele pentru a le păstra și întări. Astăzi noi vedem cu groază nesocotite aceste comandamente supreme și răbufnirea patimilor josnice a unor nesocotiți ne adună în jurul sicriului, care închide sfredelit de gloanțe păgâne pe omul timpurilor noi, pe conducătorul înțelept în lupta de consolidare națională, pe veghetorul neadormit la destinele glorioase ale neamului, pe crainicul dârz al drepturilor noastre seculare, pe românul neaș, care în timpuri de răspântie istorică s'a pus cu inteligența lui pătrunzătoare, cu voința lui neînfrântă, cu puterea-i de muncă uimitoare în slujba țării și a tronului, pe prim-ministrul Armand Călinescu.

Vestea a uluit, a consternat, a umplut de îndreptățită revoltă toate păturile societății românești și spaima a tăiat răsuflarea adevăraților fii ai neamului, cari îi doresc propășirea din inimă. Se scoate astfel din luptă efectivă pentru mai bine, pentru ordine, pentru pace, o energie neasămănată, care putea da încă țării strălucire nebănuită. Se stinge în al 46-lea an de existență un foc nobil de suflet, o tărie de caracter etnic, o putere de jertfă romană, pusă fără paradă în slujba înălțării neamului.

Se înlătură un cetățean eroic care și-a sacrificat viața de familie pentru a și-o închina neamului și Regelui. O știm cu toții.

Însă nimeni n'a văzut pierderea și nu simte mai adânc durerea, ce cernește azi țara românească, în amara ei realitate, ca înțeleptul nostru Suveran care cu ochi isteți și îndemănare regească, l-a ales pe fo-

stul prefect de Argeș și apoi secretar de Stat și ministru de eri, la înalta funcție de prim-ministru al țării și sftinic de toate zilele al său.

Dacă Emerson a putut zice că oamenii mari au de obicei biografie scurtă, fostul prim-ministru român Armand Călinescu, căzut la postul de veghe, în viața lui scurtă s'a contopit cu neamul pe făgașul celor mai strălucite înfăptuiri de patriotism înflăcărât de cultură creatoare, de cimentare unitară. Departamentele precum și Președinția Consiliului deținute de dânsul se ridică astăzi cu glasuri de eterne realizări să preamărească un nume ce nu se va șterge niciodată din galeria oamenilor celebri ai neamului românesc. El era conștient de opera pe care o înfăptuia. Știa și aceea, că viața îi este pizmuită din umbra diavolească a urii. S'a așteptat poate la un sfârșit tragic. Dar prea era senin gândul său în slujba nației și a Tronului ca să-l înfricoșeze.

Odișoasă și criminală trădare, dacă a voit să curme o muncă uriașă de om de Stat excepțional apoi a pus pe piedestalul cel mai glorios, pe eroul, care a înălțat numele de român, în sfera cea mai senină, a pus munca românească la locul de cinste ce i se cuvine, a avântat sufletul românesc la eroismul legendar, a legat suflarea românească în acea îmbrățișare

de veșnică trăinicie, care *una în gândire, una în fapte, una în viață*, va da neamului nostru resortul de nescate enérgii, putere de eternă viață, sboruri de nepieritoare glorii.

Iată pentru ce Biserica noastră română-unită, născută din credință și românismul integral, alimentată de harul dumnezeesc și de nescatele unde de invăpăiere românească ale lui Micu Clein, Șincai, Maior, Cipariu și Bunea, depune pe sicriului marelui dispărut, în această zi de doliu național nu numai lacrima recunoaștinței, admirația sinceră, ci și o rugăciune pioasă de odihnă. Mai presus de toate își socotește de drept cea mai sacră datorie a-și păstra calmul creștinesc în aceste zile de neliniște și a cere și dela fiii săi această datorie, precum și datoria de a avea încredere deplină în puterea și înțelepciunea M. Sale Regelui Carol II și de a-L asigura de întreaga și necondiționată supunere. Iar marelui dispărut îi zicem cu vorbele din Testamentul preafrumos, vrednic de acela care a fost prim-ministrul țării românești Armand Călinescu, lăsat fiului său unic și printr'insul tuturor fiilor acestui neam. *Ne vom sluji Țara și Tronul cu credință și devotament așa cum ai făcut-o tu.* Acesta ne este jurământul ce-l facem în fața sicriului tău. Și-ți vom cinsti amintirea în veci. Amin.

500 de ani dela Sinodul Florentin

Implinindu-se la 6 Iulie a. c. cinci sute de ani dela hotărîrea Sinodului Ecumenic Florentin, e potrivit să facem și noi o scurtă privire asupra momentelor principale ale acestui sinod.

Sinodul dela Ferrara-Florența, se știe, e precedat de cel din Basel (Bâle), Elveția. Acest din urmă sinod, deși rău condus, cu pornirea de a ridica sinodul ecumenic deasupra Papei, totuși are și lucrări de seamă ce nu i se pot tăgădui. Aici se pune la punct erezia lui Ioan Huss, acest premergător al reformei lui Martin Luther.

După citirea bulei de închidere (1. X. 1437), sinodul din Basel mai ține câteva ședințe ilegale și ne-canonicе, până când el se risipește cu totul.

Ioan al VIII-lea Paleologul, împăratul din Constantinopol, simțind primejdia turcească tot mai amenințătoare, stăruiește din răsputeri pentru unirea creștinătății întregi, în rândul întâiu pentru unirea celor două mari biserici: a Răsăritului și a Apusului.

În înțelegere cu Papa Eugen IV (1431—47), el alege ca loc de întrunire Ferrara. Nici nu vrea să audă de o adunare undeva în Elveția, ori în Franța, atunci bănuită de tendențe antiunioniste.

Dela începutul anului 1438, sinodul se deschide la Ferrara. Adevăratul început al sinodului nu se poate socoli, însă, decât după sosirea reprezentanților Bisericești, la 9 Aprilie 1438.

Păcat că actele acestui însemnat sinod ecumenic sunt pierdute. Ceea ce știm astăzi despre el, e aproape tot din izvor grecesc: »Acta graeca« atribuite de unii lui Visarion, arhiepiscopul Niceei, iar de alții lui Dorotei din Mitilene. Tot izvor grecesc, însă plin de inexactități, schimonosiri și, din pricina vrășmășiei neîmpăcate împotriva Latinilor, de atâtea ori absolut fals, este Silvestru Syropulos: »Istoria adevărată a unirei neadevărate dintre Greci și Latini sau înfățișarea credincioasă a sinodului Florentin«. Din Apus nu avem decât puține note și fragmente (Augustinus Patricius și Andrei de Sfânta Cruce).

Și totuși acest sinod e unul din cele mai însemnate din câte s'au ținut vreodată. Minunatele fresce ale lui Benozzo Gozzoli din palatul Ricardi (Florența) arată limpede ce întipărire puternică face asupra contemporanilor frățiasca conlucrare a celor două mari biserici.

Ne-ar duce prea departe să înfățișăm aici toate figurile de mari chiriarhi ale părinților sinodali. Ne mărginim la cele mai de seamă.

Din partea latinilor, alături de Papă, trebuie amintit întâiu cardinalul Iulian Cesarini, luptător cu arma în mână, alături de marele erou creștin, de obârșie român, lancu Huniade Corvinul, la Varna (1444), contra Turcilor, trimis de Papa Martin V să propovăduiască cruciata în Polonia, Boemia și Ungaria. El face

mai mult pentru împrietenirea creștinilor. Apoi e cardinalul Albergati, un moșneag cu renume de sfințenie, fost trimis papal în Anglia și în Franța, Andrei de Constantinopol, arhiepiscop de Rodos, Ioan de Torquemada și mai ales cel de Ragusa, dominicani amândoi. E de amintit Nicolae Sagundinos, secretarul dogelui de Venezia, renumitul poliglot, talmaciul sinodului.

Dintre Greci, alături de împărat și de fiul său Dimitrie, antiunionist, mai întâi trebuie amintit Visarion, arhiepiscop de Niceea, unul din cei mai învățați teologi, bun creștin, prieten al unirei. Antagonistul său și al întregului sinod unionist este Marcul Eugenicul, mitropolitul Efesului. Vrășmaș de moarte al Latinilor, el tot timpul nu caută decât să zădărnicească creștineasca lucrare a împăcării celor două biserici. El e singurul care nu vrea să semneze hotărârea de unire. Trebuie amintit la loc de frunte, pentru că chiar dacă umblă cu sofisme și aduce codici rași ori altfel falșificați pentru a-și susține tezele sale antiunioniste și a dovedi cu orice preț erezia latinilor, el se bucură acasă, în Răsăritul grecesc, de o nemeritată popularitate.

Moare în 1443 afurisind pe unioniști, »călcători ai legii străbunilor, oameni foarte blestemați, vrednici de moartea veșnică«. O figură de mâna întâi e, firește, patriarhul Iosif II. Deși bolnăvicios, el nu poate muri, până când nu face mărturisire de credință către papa dela Roma. »Recunosc de asemenea« — sunt cuvintele acestui patriarh — »pe părintele părinților pe cel mai mare pontif și reprezentant al Domnului nostru Isus Cristos, papă al Romei celei vechi. Recunosc apoi purgatorul«. Mare rol are și Isidor, mitropolit de Kiev (Rusia), prieten adevărat al Unirei.

Partea cea mai mare a timpului atât la Ferrara, cât și la Florența, unde trebuie să se mute sinodul din pricina ciumei, trece cu discuția procesiunii Sfântului Duh. Când marele teolog dominican Ioan de Ragusa declară că Fiul produce pe S. Duh nu dela sine, ci dela Cel ce și El și-a primit ființa, cu alte cuvinte că nu sunt două cauze, două principii în S. Treime, ci una singură, cu excepția lui Marcu din Efes, toți părinții greci să arată învoiți. Mai discută chestia purgătorului, fără se precizeze felul pedepselor din acest loc de curățire; chestia azimei și epiclezei; în sfârșit, primatul papal.

Pentru noi, cei de astăzi, chestiunea din urmă e cea dintâi. Părinții sinodali greci văd lucrurile altfel. Mai ales după marea schismă occidentală, când sunt nu numai câte doi, ci chiar câte trei papi odată, trebuința neapărată a unui *singur cap* văzut al Bisericii întregi e mai presus de orice îndoială. Ei cer numai ca, pentru ecumenicitatea sinoadelor, să fie de față la acestea și împăratul și patriarhul constantinopolitan, apoi ca, în caz de apel dela patriarh la Papă, judecata să se facă, la fața locului, în ființa de față a

celor două părți. Papa, firește, nu poate primi asemenea condiții.

La 5 Iulie 1439, 115 părinți ai Bisericii latine semnează Decretul de Unire în biserica florentină Santa Maria Novella și 33 de părinți greci în palatul împăratului.

În ziua următoare (6 Iulie), în timpul liturghiei slujite de Papa în catedrala Santa Maria dei Fiori, cardinalul Cesarini citește latinește, iar Visarion grecește acest decret.

El începe, precum se știe, cu frumoasele cuvinte: »Să se bucure cerul și să se veselească pământul; pentru că a pierit păretele, care despărțea biserica Apuseană și Răsăriteană și s'a reîntors pacea și buna înțelegere« . . . Apoi »Așa dar în numele Sfintei Treimi, a Tatălui, a Fiului, și a Duhului Sfânt, cu încuviințarea acestui sfânt sinod ecumenic din Florența, definim, ca să se creadă și să se primească de toți creștinii acest adevăr de credință, și astfel să-l mărturisească toți, că Duhul sfânt e din veci dela Tatăl și dela Fiul și că esența sa și ființa sa cea subsistentă și-o are deodată din Tatăl și din Fiul, și purcede din amândoi din vecie ca dintr'un singur principiu și o singură aspirațiune . . . Definim mai departe că cuvintele lămuritoare »și dela Fiul« (Filioque), pentru arătarea adevărului și fiind trebuincioase, s'au adaos în chip cuviincios și înțelept la crez. Și iarăși că, atât în azimă, cât și în pâine de grâu dospită cu adevărat se face trupul lui Cristos, iar preoții trebuie să facă trupul Domnului ori într'o formă ori într'alta, fiecare, anume, după datina bisericii sale, Apuseană ori Răsăriteană. Și iarăși, dacă cei ce se pocăiesc cu adevărat mor în iubirea lui Dumnezeu, înainte de ce prin roade vrednice de pocăință ar fi ispășit greșelile săvârșite și cele întrelăstate, sufletele lor se curăță după moarte prin pedepse curățitoare și, pentru ca să fie ușurați de astfel de pedepse, le sunt de folos faptele bune ale credincioșilor vii, anume sfintele liturghii, rugăciunile și milele, precum și alte lucruri evlavioase obișnuite a se face după așezămintele Bisericii . . . . Asemenea definim că Sfântul Scaun Apostolic și Papa dela Roma are întâietate asupra lumii întregi și că însuși Papa dela Roma este urmașul fericitului Petru, verhovnicul Apostolilor, adevăratul locjiitor al lui Cristos, capul întregii Biserici și tatăl și învățătorul tuturor creștinilor; lui i s'a dat putere deplină din partea Domnului nostru Isus Cristos în fericitul Petru de a paște, de a conduce și de a cârmui întreaga Biserică, precum se cuprinde în actele sinoadelor ecumenice și în sfintele canoane«.

La sfârșit, se fixează proedria patriarhatelor după Roma Veche, vine cea Nouă (Constantinopolul), apoi Alexandria, Antiohia, la sfârșit Ierusalimul.

Iată marele Decret prăznuit de toată creștinătatea.

Pr. I. Georgescu

Reflexii la început de an școlar

Biserica încă din timpurile cele mai vechi a dat o deosebită atențiune educației religioase a copiilor. Înființarea școlilor în pridvorul bisericilor ne confirmă întru toate preocuparea bisericii de a forma creștini întregi în spirit religios.

Măsurile luate de Biserică față de cei neglijenți încă este o dovadă a atenției deosebite ce o dă Biserica creșterii religioase a copiilor. Astfel Conciliul Tridentin Ses. 24 prescrie pedepse pentru cei cari neglijează catehizarea, iar Conciliile noastre provinciale precum și diferitele Sinoade Eparhiale insistă cu toată tăria asupra obligațiunii ce o are preotul de a catehiza.

Papii dela Roma s'au interesat îndeaproape de educația religioasă a copiilor, și încă în așa măsură încât au acordat indulgență tuturor acelor cari se ocupă de-aproape cu educația religioasă a tinerilor și a copiilor. Astfel Papa Paul V în 6 Octomvrie 1607, a acordat indulgență de 100 de zile tuturor învățătorilor de câte ori vor instrui pe elevii lor în adevărurile creștine, indulgență de 7 ani de câte ori în Dumineci și sărbători îi vor conduce pe copii la catehizare, iar părinților, meseriașilor și patronilor indulgență de 100 de zile de câte ori pe copiii lor ori pe supuși îi vor iniția în adevărurile creștinești, precum și acelor cari cel puțin o jumătate de oră pe zi vor explica catehismul, și în sfârșit indulgență de 3 și 7 ani tuturor acelor cari iau parte la cateheză și se mărturisesc și se cuminecă la sărbătorile Preacuratei Fecioare Maria. Iar Papa Clemente XII în Breve dat în 27 Iunie 1735 acordă indulgență de 7 ani și de 7 ori 40 de zile tuturor creștinilor cari țin sau ascultă cateheză și indulgență pleneră la Crăciun,

la Paști și la sărbătoarea S. Petru și Pavel, pe lângă condițiunile obișnuite: mărturisire și cuminecare.

Din cele de mai sus se vede în mod neîndoielnic cât de mult ține și apreciază Biserica catehizarea copiilor. Nu mă îndoiesc că azi întreaga preoțime a bisericii noastre își face pe deplin datoria. Prea mari și imperioase sunt motivele cari reclamă dela noi să ne facem datoria, precum foarte bine ni le indică Păr. N. Cristea în articolul său din Vestitorul No. 18 a. c.

Am săvârși însă o greșală capitală dacă toată truda noastră am concentra-o numai asupra memorizării lecțiilor din catehism, și am pretinde dela elevi reproducerea cât mai exactă a celor învățate, fără să ținem cont de însăși educația religioasă și morală a copiilor. Și cred că aci greșim cei mai mulți; pretindem cunoștințe cât mai multe și mai bine precizate din partea elevilor. Ba sunt cateheți cari țin cartea în mână și nu admit ca bietul elev să-și exprime cu cuvintele sale răspunsul, ci așa cum e scris în carte.

Dacă am fi atât de rigoriști și scrupuloși în formarea vieții lor sufletești, am face cu mult mai mult.

Când elevii vor traduce în fapte cele învățate, când își vor face caz de conștiință din observarea poruncilor dumnezeiești și bisericiești, când întreaga lor conduită în viața de toate zilele o vor norma-o după adevărurile credinței și a moralei, numai atunci putem fi liniștiți că ne-am făcut pe deplin datoria.

Deci, la începutul acestui an școlar deviza noastră să fie: să formăm din copii creștini întregi, printr'o educație religioasă și morală cât mai desăvârșită.

Păr. Virgil Muntean

Episcopul Samuil Vulcan

Contribuții la o comemorare

V. Bolca

De acum își va îndrepta privirile tot mai mult în spre Sud, unde Sârbii, prin înființarea eparhiei Aradului (1705), captaseră sub jurisdicția lor spirituală și pe Românii din aceste părți, dorind să-i aservească unor ideale potrivnice cu interesele lor naționale. Lucrurile, însă, nu rămaseră nici aici într'atât. Judecata viguroasă a neamului nostru începu și aici să reacționeze și să-și prefundă drepturile-i vitale. Ea își găsește manifestare, la început, prin câteva minți directivoare, ca Paul Iorgovici și alții ca în urmă ideile deschizătoare de drumuri, să prindă un teren tot mai larg. La începutul sec. XIX Românii Arădani aveau să ridice câteva probleme ce se vor păstra pe întâiul plan până la deplina lor deslegare. Intre acestea mai importante sunt: *emanciparea lor națională prin cul-*

tură și despărțirea de către ierarhia bisericeii sârbești.

Ne interesează cum și în ce măsură a contribuit episcopul Samuil Vulcan în lupta pentru deslegarea celor două probleme. Sunt, în funcție cu acestea, chestiuni de nuanță susceptibile de discuții și de aceea vom fi nevoiți, în unele cazuri să insistăm asupra lor cu amănunte și cât se poate mai clar și mai metodic, pentru ca prin aceasta să evităm anumite controverse ce s'ar putea ivi.

O luptă cu caracter mai accentuat între cele două popoare din Sudul monarhiei începu deodată cu urcarea lui Samuil Vulcan pe scaunul episcopesc al Orășii. Românii, față de omnipotența mitropolitului sârb, Ștefan Stratimirovici, căutară și ei un sprijin. Le trebuia un bărbat iscusit, cu trecere la curtea impe-

rială, prin care să contrabalanseze manevrele sârbești și să se facă ascultați în cererile lor juste. *De aceea ei apelează la sprijinul lui Vulcan care nu avea să întârzie.*

Vom examina mai întâi problema emancipării culturale, în care vlădicul Orăzii își are partea sa de activitate bine determinată.

Cu petiția din 29 Iunie 1807, înaintată de către fruntașii Bănăfeni împăratului din Viena se încep sforțările temeinice pentru înjghebarea unei vieți culturale românești pentru aceste părți. În ea urmașii coloniștilor împăratului Traian, răzîmându-se pe vrednicile militare câștigate de către ai lor în slujba monarhiei în nenumărate războaie, cer ca mila împărătească să se reverse și peste ei și, pentru promovarea culturii naționale să li se dea un director districtual pentru școlile românești din Banat. ¹⁾

Împăratul Francisc I, în 1810, încredințează grija școlilor neunite agentului aulic Ștefan Uroș Nestorovici, care după o examinare minuțioasă a chestiunii înaintază un raport vast și temeinic. El constată că »cea mai mare parte a norodului acestuia în necinste, întru întunec și în mare mișelătate zace mai mult din lipsa educației celei cuviincioase și bune decât din alte pricini«. Și fiindcă pentru îndreptarea stărilor se cer școli în care să se pregătească învățătorii, va înainta împăratului un proiect pentru înființarea de preparandii. Acesta fu aprobat de către forurile înalte cu data de 12 Septembrie 1812, urmând ca, în curând, să se deschidă și la Arad o »școală normalicească« pentru Români, în care să se pregătească noii apostoli ai redeşptării naționale pentru satele românești oropsite și păstrate până acum în mizerie și întunec. Vestea se răspândi »ca un fulger în toate ținuturile locuite de Români«. Și totuși în sufletul Românilor locul bucuriei îl ocupă îngrijorarea. *Incepură uneltirile sârbești.* În urma lor Cons. Lt. Regal din Buda propune ca, deocameată, să se deschidă numai școala normală sârbească, rămânând ca cea română și grecească să-și înceapă funcționarea mai târziu, iar mitropolitul Stratimirovici, într'o adresă, »consideră preparandiile de institute pentru propagarea unirii«. ²⁾

Pentru a se apăra în contra intrigilor dușmănoase ale Sârbilor, fruntașii români se adresează episcopului Samuil Vulcan, dela Oradea, a cărui nume de luptător generos pentru cauza națională străbătuse în toate părțile, iar el nu zăbovi să miște toate legăturile de care se bucura la curtea împărătească, numai să vadă izbândind cauza mare a neamului. Cumpăna

¹⁾ Cererea vezi: *Iosif Vulcan: Dimitrie Țichindeal* — Discurs de recepțiune. Analele Acad. Române. Mem. Secț. Lit. S. II. T. XIV. București, 1893, pag. 326—328.

²⁾ Cf. *Dr. Teodor Botiș: Istoria Școlii Normale (Preparandiei) și a Institutului Teologic Ortodox Român din Arad, 1922, pag. 13—18.*

stăpânitorului, cu toate piedicile ce se puseră în cale-i, se plecă în favoarea noastră și în ziua de 15 Noembrie 1812 școala normală din Arad își deschise porțile, iar Țichindeal, fruntașul dascăl mănuiitor de condeiu cântă din suflet mărețul eveniment, adresându-se fiilor obijduiți ai nației sale în cuvinte de îmbărbătare:

— *Din neștiință necăjiți,
De pe ochii voștri lepădați negura
Că acum a sosit ziua. —*

Împăratul a »ridicat« școală »pedagogicească« pentru neamul nostru, în Arad, de unde »vor ieși oameni slăviți«; ca gândul său să sboare mai departe, spre un »Seminar«, ba chiar înspre o »Academie«.

În aceste ceasuri de sărbătoare nu uită nici pe marele protector, căruia-i vestește importanta izbândă, în care și el era părtaș. Vulcan îi răspunde simplu și măsurat, așa cum era felul său de a se purta și de a scrie: »*Eu încă mă bucur de școala voastră, și cum că între învățători și tu ești, căci amândouă aceste am dorit și întru amândună și eu am ostenit*«. ¹⁾ Într'adevăr, episcopul Orăzii, pe lângă intervențiile la curte pentru școala românească din Arad, s'a interesat din vreme ca în sânul corpului didactic să intre oameni vrednici și buni naționaliști, știind că sufletul acestora va determina caracterul instituției. Așa, intervine pentru numirea lui Țichindeal și pentru unul Traila, iar cu ceilalți profesori dela școală, cu Ioan Mihuș și Iosif Iorgovici e în cele mai bune raporturi și ele aveau să se cimenteze încă în luptele comune ce aveau să le poarte.

La deschidere »consesul literar« al școlii se compune din: catehetul Dimitrie Țichindeal, profesorul de pedagogie Ioan Mihuș, Iosif Iorgovici, doctor în filosofie și profesor de matematică și Const. Diacovici-Loga, profesor de gramatică; toți oameni distinși, unii dintre ei pricepuți mănuiitori de condeiu, cari se remarcă în lupta pentru emanciparea națională de sub dominația sârbească. De acum s'a ajuns la înjghebarea unui nucleu select, de unde vor porni directivele frământărilor de mai târziu. ²⁾

»Se istoricește din acele timpuri, cum că poporul și clerul român din Ungaria și Banat, în anul 1812, au format un comitet, compus din cei patru profesori ai institutului pedagogic, de un deputat civil și de câțiva protopopi, care comitet a purces a cere dela guvern a fi eliberată biserica română de uzurpațiile mitropoliei sârbești. ³⁾ Ba lucrurile au mers și mai departe. Vulcan, care deținea perspectiva necesară a evenimentelor, își dădea seamă că izbânda momentană e doar un incident luminos dintr'o serie de lupte

¹⁾ *Iosif Vulcan: op. cit. pag. 335.*

²⁾ Cf. *Dr. Teodor Botiș: op. cit. pag. 32.*

³⁾ Cf. *Tincu Velea: Istoria bisericească politico-socială a Românilor peste tot. Sibiu, 1865, pag. 300 și Iosif Vulcan: op. cit. pag. 285.*

aprije între cele două neamuri și din acestea își formase credința intimă că numai o separație totală de interese, fie chiar prin unirea Românilor din Banat cu biserica Romei, va putea să aducă pacea și prosperitatea culturală pentru aceștia. Gândurile sale se pare că le-a împărtășit în amănunte și unora dintre profesorii dela Arad, cari le acceptară. Așa în 12 Decembrie 1812, S. Vulcan scrie lui Țichindeal că-i va trimite din Oradea, prin cărăușii ce veneau cu făină din Arad, instrucții „despre catehizație și catehismuri mai multe cărți, care eu tocmai spre acest sfârșit le-am fost adus dela Beciu au trecut un an, așisderea îți voi trimite despre tâlcuirea evangheliei, numai te rog să iei seama să nu te îndepărtezi dela învățătura cea de obște catolicească, și să nu socotești că de vei grăi numai în școală, nu vor ști și episcopii învățătura ta, căci a tale învățături s'or nevoi episcopii a le avea, ca dintr'însele să poată arăta, cum că îți este învățătura străină.¹⁾ E vorba aici, de un plan de acțiune în favoarea unirii, care a fost îmbrățișat de catehetul Țichindeal și de care probabil că nu erau străini nici ceilalți profesori, pe cari Vulcan îi ajuta cu manuale și cărți.

Lucrurile avură un curs neted până la 1 Iulie 1813 când Nestorovici numi în fruntea școlii de »local director« pe Sava Arsici, senatorul și căpitanul orașului Arad, cu dreptul de »a sta în absența sa, în fruntea institutului, a-l inspecționa cât mai des, a dispune în privința eventualelor defecte, iar despre altele mai mari a-i raporta«. ²⁾ După intrarea cuiului străin începură necazurile. La uneltirile acestuia și ale elicei străine, pe care o reprezenta, se vâri zizania în școală. În deosebi Țichindeal avu să fie mai expus. Plin de o indignare amară scrie lui Vulcan, în repetate rânduri, despre speculanții cari îi oropseau și le făceau vieața nesuferită, notând în forme plastice cazurile cele mai tipice.

¹⁾ Scrisoarea vezi: *Iosif Vulcan*: op. cit. pag. 335—336.

²⁾ *Dr. Teodor Bottș*: op. cit. pag. 32—33.

— **A XVII-a săptămână de misiologie la Lyon.** A XVII-a săptămână de misiologie se va ține în anul acesta la Lyon între 16 și 19 Oct. sub înaltul patronaj al Em. Sale Card. Gerlier. Intemeiată în 1923 la Louvain, săptămâna de misiologie și-a ținut ședințele anuale în celebrul oraș universitar și misionar. Odată s'a întrunit în Olanda și acum vine pentru întâia oară în Franța, în orașul Paulinei Jaricot, Lyon, oraș ce a fost leagănul Operei Pontificale pentru răspândirea Credinței. Subiectul discuțiilor va fi cât se poate de interesant și actual: »Rasism și misiuni«. Săptămâna e o întrunire de studii mai ales pentru misionari, dar la ea vor lua parte și preoții și mireni cari se interesează de aproape de vasta mișcare misionară.

CRONICI

— **Hirotonire.** Duminecă, în 17 Septembrie a. c. a fost ridicat la treapta preoției On. D. *Vasile Rusu*, contabilul fondurilor diecezane.

† **Card. Vilhelm Mundelein.** În dimineața zilei de 2 Octombrie a. c. a răposat în urma unui atac cardiac, Em. Sa Card. Vilhelm Mundelein, arhiepiscop de Chicago. Răposatul purpurat s'a născut în New-York la 2 Iulie 1872. În Consistorul din 24 Martie 1924 Pius XI l-a creat Cardinal. De numele lui se leagă întemeierea celui mai mare și mai modern Seminar din Statele Unite, faimosul Seminar Quigley cum l-a numit în cinstea predecesorului său Ep. Quigley. Tot el a transformat și micul Seminar atât de înfloritor care acum are vreo 900 de elevi, dintre cari se recrutează vocațiunile pentru Seminarul cel Mare. În 1926 a găzduit grandiosul Congres euharistic mondial. Dânsul a patronat misiunile irlandeze din China, interesându-se de aproape de soarta lor. A fost unul din cei mai de seamă chiriarhi ai Statelor Unite.

Odihnească cu dreptii!

— **Bizantinismul religios** e studiat mai nou de învățatul profesor german Dr. Franz Dölger într'un număr recent din »Historische Zeitschrift«. Autorul se întemeiază pe documente imperiale de mâna întâi, începând cu cele emanate dela Constantin cel Mare, fondatorul imperiului bizantin și sfârșind cu prăbușirea acestuia sub loviturile Turcilor (1453). Ideea de bază e marea și răspunderea supraomenească a împăratului ce se prezintă într'o uimitoare bogăție de nuanțe filosofico-retorice. Nu un autor ține să arate că a fost o orânduială a Proniei Cerești cucerirea lumii întregi de către împărații romani. Prin acești împărați se garantează pacea și propășirea omenirii. Desființându-se împărăția romană de Apus în 476 sub Romulus Augustulus, împăratul din Răsărit (Constantinopol) se consideră el singurul îndreptățit să stăpânească pe pământ. El nu numai că nu vrea să recunoască noua împărăție romano-germană din Apus, începând cu Carol cel Mare, dar se crede chemat să poruncească și în Biserică. În această din urmă concepție se amestecă, zice învățatul prof. Dölger și influențe asiatice și neoplatonice. Regretabil e că această concepție o susțin și unii »teologi« bizantini amețiți de aurul, de purpura, de fastul extern al curții bizantine. Ei au uitat că Domnul lui Petru, nu împăratului din Roma i-a spus că l alege de piatră de temelie pe care-și zidește biserica sa. Oricine zidește în altă parte, nu pe Petru, clădește pe nisip.